

VERBINDEN MET DE WIJK DOOR WIJKVERKENNEN IN WATERKWARTIER_

Proeftuin Griffioen

Ellen van Wijk

Noortje van Duijnhoven

Miranda Laurant

25 februari 2024

COLOFON

Uitgevoerd door:

HAN University of Applied Sciences, Lectoraat Organisatie van Zorg en Dienstverlening

Gefinancierd door:

WOZO, subsidie via Netwerk Nonna

Auteurs

Ellen van Wijk

Noortje van Duijnhoven, HAN

Miranda Laurant, HAN

Contact

HAN University of Applied Sciences, Noortje van Duijnhoven via lectoraat.ozd@han.nl

Copyright

Alle rechten voorbehouden. Uit deze uitgave kan vrijelijk worden geciteerd, mits met bronvermelding. Dit rapport als volgt citeren: Van Wijk E, Van Duijnhoven N, Laurant M (2024). Verbinden met de wijk door wijkverkennen in Waterkwartier.Proeftuin Griffioen. Nijmegen: HAN University of Applied Sciences/Club Goud.

Datum: 25 februari 2024

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	4
1 HUIDIGE SITUATIE PROEFTUIN GRIFFIOEN	5
1.1 Aanleiding	5
1.2 Wie zijn betrokken bij het actieonderzoek in de proeftuin Griffioen	7
2 DE CONTEXT: WATERKWARTIER EN GRIFFIOEN	7
2.1 De wijk Waterkwartier (Nijmegen-Oud-West)	7
2.2 Bewoners in beeld.....	7
Demografie	7
2.3 Griffioen.....	8
2.4 Missie/Visie proeftuin Griffioen	9
3 VRAAGSTELLING EN WERKWIJZE VERKENNENDE ONDERZOEKSFASE	9
3.1 Vraagstelling/doelstelling 2023 NONNA & Griffioen	9
3.2 Werkwijze in de verkennende onderzoeksfase	10
4 OPBRENGSTEN VERKENNENDE ONDERZOEKSFASE	11
4.1 Opstart van De Wijkkenners van Oud-West	11
4.2 De deelnemers.....	11
4.3 Het proces.....	12
4.4 De resultaten van het Wijkverkennen	13
4.4.1 Wijkverkennen met de kaart	13
4.4.2 Zicht op groepen mensen in het Waterkwartier.....	13
4.4.3 Motieven van inwoners van de wijk deel te nemen aan de Wijkkenners	14
4.4.4 Wat vinden Wijkkenners belangrijk bij het wijkverkennen	14
4.4.5 De Wijkverbinder	15
4.4.6 Gewenste ondersteuning door Griffioen.....	16
4.4.7 Resultaten van het onderzoek door HAN-studenten.....	17
5 GELEERDE LESSEN	17
6 MOGELIJKE VERVOLGACTIES	18
REFERENTIES	20

VOORWOORD

Dit rapport is gericht op één van de vijf deelnemende proeftuinen in *het Netwerk NONNA, thema Goed Wonen* project. De ambitie van de vijf proeftuinen is het realiseren van toekomstbestendige zorg- en ondersteuningsarrangementen en woonconcepten, welke integraal en mensgericht zijn en bijdragen aan een betekenisvol leven voor ouderen. Om dit te kunnen realiseren zijn vier bouwstenen gedefinieerd: 1) community building/gemeenschapszorg, 2) domeinoverstijgende samenwerking, 3) huisvesting, en 4) maatschappelijke businesscase. De HAN University of Applied Sciences, in het bijzonder het Lectoraat Organisatie van Zorg en Dienstverlening, en Club Goud voerden participatief actieonderzoek uit om zicht te krijgen op werkzame mechanisme die hieraan bijdragen. De eerste fase van dit participatief actieonderzoek betrof een nadere plaats- en doelbepaling in de proeftuinen.

De proeftuin Griffioen in de wijk Oud West in Nijmegen, is onderdeel van ZZG Zorggroep, maar bovenal een samenwerkend netwerk van verschillende partijen en inwoners. Binnen de proeftuin van Griffioen is het plan om samen met wijkbewoners verder te bouwen aan de verbindingen in de dynamische wijk Waterkwartier. De kansen en kwetsbaarheden van de wijk zijn in de eerste fase van dit onderzoek in beeld gebracht en er is gestart met het bouwen aan een netwerk van wijkkenners, die iets voor de wijk willen betekenen. Op deze manier willen we graag ondersteunen bij het verder helpen bouwen aan de gemeenschap rondom Griffioen.

Dit rapport geeft een overzicht van de context van de proeftuin en het proces dat het afgelopen jaar is doorlopen. De focus lag hierbij op de verkenning; plaats- en doelbepaling. Ellen van Wijk was de primaire actieonderzoeker in deze proeftuin. Het participatief actieonderzoek heeft geresulteerd in een aantal aanbevelingen voor de voortgang van de proeftuin Griffioen in 2024. In december 2023 is besloten dat het participatief actieonderzoek in de proeftuin geen vervolg krijgt in 2024.

De inhoud van dit rapport is tevens onderdeel geweest van de gezamenlijke cross-over analyse van alle proeftuinen. De opbrengsten daarvan zijn ook voor deze proeftuin in te zien en mogelijk helpend en richtinggevend voor de voortgang van de proeftuin Griffioen in 2024.

Miranda Laurant,

Lector Organisatie van Zorg en Dienstverlening

1 HUIDIGE SITUATIE PROEFTUIN GRIFFIOEN

1.1 Aanleiding

De proeftuin Griffioen ligt centraal in de Nijmeegse buurt Waterkwartier, dat onderdeel uitmaakt van het stadsdeel Oud West en de wijk Biezen. Griffioen is een woonvorm van Talis (Woningbouwvereniging) en ZZG Zorggroep (zorgverlener). Bij Griffioen staat ontmoeten centraal. Dit gaat verder dan alleen het bieden van zorg. Zo biedt Griffioen woningen aan met zorg, maar kun je er ook terecht in o.a. de sociale ontmoetingsruimte voor horeca, inloop, activiteiten, vrijwilligerswerk, daginvulling en logeermogelijkheden voor mantelzorgers. De uitdaging ligt op het zorgen voor en met elkaar in de gemeenschap. Het is nodig om een centrale plek te creëren waar bewoners van Griffioen en personen uit de wijk ontvangen kunnen worden om zo oud-bewoners en nieuwe bewoners met elkaar te verbinden (ZZG-Zorggroep, 2023, Griffioen, 2022).

Waterkwartier is een gevarieerde en bruisende buurt. Het wordt beschouwd als de oudste stadswijk van Nijmegen en kent een geschiedenis die teruggaat tot voor de Romeinen. Het grootste deel van de bebouwing stamt uit de eerste helft van de twintigste eeuw en mensen die er wonen, wonen er soms al generaties lang. Van deze bewoners is bekend dat er sprake is van armoede, eenzaamheid en het uit elkaar vallen van sociale verbanden. De laatste jaren wordt er veel nieuwbouw gerealiseerd in Waterkwartier. Hierdoor komen er nieuwe bewoners naar de wijk toe, voornamelijk tweeverdieners en gezinnen. Deze bewoners zijn niet alleen Nijmegenaren, maar komen ook van buitenaf. Dit vraagt om nieuwe verbindingen met elkaar, te kijken naar toekomstige zorg en de maatschappelijke betrokkenheid bij elkaar (Netwerk Nonna, 2023, Griffioen, 2022).

Griffioen is volop actief in het realiseren van haar ambities, naar aanleiding waarvan de volgende ontwikkelingen zijn ingezet:

- Twee dagen per week is er een buurtverbinder aanwezig die werkt aan verbindingen en aan het onder de aandacht brengen van community care in de wijk.

- Er wordt anders omgegaan met roostering van werknemers om zo een efficiëntere inzet van werknemers te realiseren.
- Er worden evenementen georganiseerd om verbindingen te realiseren met de buurt en Griffioen.
- Er is een voedselbos geopend.
- Eetcafé BUUR is geopend en biedt dagelijks de mogelijkheid om tegen inkooptarief te komen lunchen.
- Het is mogelijk om te logeren bij Griffioen.
- De werknemers van STIP zijn één keer per week aanwezig om vragen van bewoners te beantwoorden.

Bij al deze activiteiten staat het ontmoeten centraal om zo verbinding tussen bewoners van Griffioen, de professionals die zijn verbonden aan Griffioen en de wijkbewoners te realiseren. Zie figuur 1. Griffioen doet dit niet alleen, maar met meerdere partijen (zie figuur 1, coalitie).

Figuur 1 Coalitie Griffioen

Recent heeft Griffioen de publieksprijs van de 'Zorg Saam Wonen' Award binnengehaald. Griffioen heeft de focus verlegd naar aansluiten waar behoefte aan is in de wijk. Vanuit een bottom-up benadering is er samen met partners uit de omgeving gekeken hoe er vervolgens een passend aanbod gerealiseerd kon worden op die behoeften. Wat er nu wordt gezien is dat personen langer thuis kunnen

blijven wonen, er minder zorgbehoefte is en er meer verbondenheid met elkaar wordt ervaren (Zorgsaamwonen.nl).

1.2 Wie zijn betrokken bij het actieonderzoek in de proeftuin Griffioen

Om verder vorm te geven aan deze ontwikkelingen zijn de volgende personen betrokken in dit project:

- Inge van de Sande (projectleider)
- Marlies van Schelven (buurtverbinder)
- Ellen van Wijk (actieonderzoeker)

Daarnaast zijn verschillende netwerkpartners van Griffioen betrokken bij de opstarten van de Wijkkenners (zie verderop).

2 DE CONTEXT: WATERKWARTIER EN GRIFFIOEN

2.1 De wijk Waterkwartier (Nijmegen-Oud-West)

Waterkwartier ligt in stadsdeel Nijmegen-Oud-West en maakt deel uit van de wijken Biezen en een klein stukje van Hees. Officieel wordt Waterkwartier door de Gemeente Nijmegen niet aangeduid als een wijk op zich, maar een onderdeel van de wijk Biezen. Echter, er wordt vaak voor Biezen de naam Waterkwartier gegeven (Indebuurt.nl).

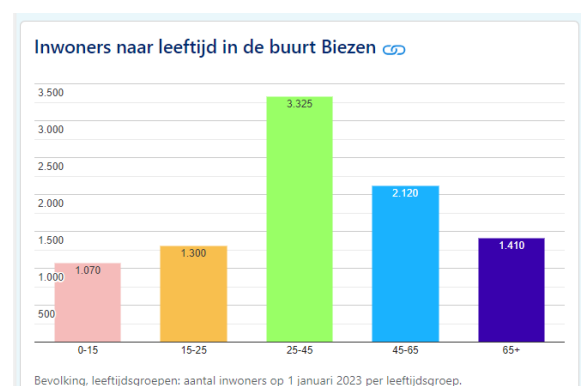
Volgens de wijkmonitor van de Gemeente Nijmegen (2023) wordt de wijk gezien als een wijk die behoort tot het middensegment. Vroeger was er voornamelijk bedrijf en industrie te zien. Sinds de jaren 60 en 70 worden er meer woningen gerealiseerd en wordt er ingezet op meer groen en meer woongenot.

2.2 Bewoners in beeld

Demografie

Het bewonersaantal van de wijk Biezen (Waterkwartier) is met 22% gestegen in de afgelopen 10 jaar van 7.563 in 2013 naar 9.220 personen in 2023. Deze groei is inmiddels gestabiliseerd. In tabel 1 zijn de leeftijdsgroepen en aantallen weergegeven.

Leeftijd	Aantal
0-15 jaar	1.070
15-25 jaar	1.300
25-45 jaar	3.325
45-65 jaar	2.120
65+	1.410

Kijkend naar de burgerlijke staat van de bewoners in de Biezen is te zien dat het grootste gedeelte ongehuwd is (65.3%), gevolgd door 22,6% gehuwd, 8,7% gescheiden en 3,4% verweduwd.

De grootste groep, 50%, van de bewoners is hoogopgeleid, gevolgd door 28% middelbaar opgeleid en 22% laagopgeleid (allecijfers.nl).

Wonen in het Waterkwartier

De wijk Biezen, waar Waterkwartier onderdeel van uitmaakt, heeft relatief veel hoogbouw en relatief veel sociale huurwoningen. Daarnaast is er veel nieuwbouw gerealiseerd en is de wijk gevarieerd. Er is relatief weinig groen in de wijk. Aan de westzijde van de wijk is Park West gerealiseerd. Uit cijfers van de gemeente Nijmegen (2023) blijkt dat inwoners van Waterkwartier hun woonbuurt waarderen met een 7,6 (het gemiddelde in Nijmegen is 7,5). Slechts 36% van de inwoners geeft aan positief te zijn over de wijkontwikkeling. Men waardeert o.a. de nieuwbouw, maar hekelt de verkeersdruk en het aantal inbraken. 20% geeft aan zich wel eens onveilig te voelen, en dit is iets hoger dan het gemiddelde van de stad (gemeente Nijmegen).

In totaal zijn er in deze wijk 5.405 huishoudens. Van deze huishoudens wonen er 62,5% in een appartement, 26,4% in een rijtjeswoning en 9,2% in een hoekwoning en 1,9% in overige woningsoorten. Het gemiddelde inkomen van een persoon/huishouden is 28.811 euro (allecijfers.nl).

Gezondheid

Meer dan de helft van de ouderen (65 jaar en ouder) geeft aan zich wel eens eenzaam te voelen. Hiervan geeft 13% ook aan dat de eenzaamheid ernstig tot zeer ernstig is. Naast eenzaamheid is bekend dat 32% van de ouderen één of meerdere lichamelijke beperkingen ervaren. Hier tegenover staat dat 57% van de ouderen de gezondheid goed tot zeer goed ervaren.

De gemeente schrijft in haar Stadsdeel agenda voor 2022 dat er 3 kansrijke thema's zijn voor stadsdeel Oud West;

- Armoede (22% heeft een laag inkomen en 25% van de bewoners van het Waterkwartier heeft moeite met rondkomen. Speerpunt is het vergroten van financiële zelfredzaamheid)
- Gezondheid (gezond gewicht en mentale gezondheid zijn hierbinnen speerpunten)
- Participatie (meedoen en zelfredzaamheid scoren relatief laag in de wijkmonitor in het Waterkwartier)

(Griffioen, 2022).

2.3 Griffioen

Griffioen is een woonlocatie midden in de Nijmeegse wijk Oud-West (Waterkwartier) met appartementen voor ouderen die niet meer zelfstandig thuis kunnen wonen. Woningen worden

verhuurd door Talis en zorg wordt voornamelijk geleverd door zorgteams van ZZG Zorggroep. Daarnaast is Griffioen er voor de wijk: iedereen kan binnenlopen en is welkom in de ontmoetingsruimte, tevens eetcafé BUUR. Er is mogelijkheid voor sport in de beweegruimte, creativiteit in het atelier en andere activiteiten, een spelletje en een lunch in de ontmoetingsruimte.

Om dit alles mogelijk te maken is Griffioen een samenwerkingsverband van BUUR, Riverland Healthcentre, Sterker sociaal werk en ZZG Zorggroep. Er werken ongeveer vijftig vrijwilligers mee aan activiteiten en het 'maatjesproject' (Griffoennijmegen.nl).

2.4 Missie/Visie proeftuin Griffioen

Griffioen richt zich op gemeenschapszorg, preventie en voorzorg door een centrale plek te creëren waar bewoners en mensen uit de directe omgeving laagdrempelig terecht kunnen voor ontmoetingen en activiteiten. Griffioen wil dit realiseren door slim samen te werken met verschillende partijen, met vrijwilligers en met inwoners van de wijk en wil daarmee ook 'oude' en 'nieuwe' bewoners van Nijmegen Oud-West verbinden en de gemeenschapszorg in de wijk vergroten (Netwerknonna.nl).

3 VRAAGSTELLING EN WERKWIJZE VERKENNENDE ONDERZOEKSFASE

In september 2023 vond kennismaking plaats tussen de projectleider van Griffioen – tevens projectleider Goed Wonen van Netwerk Nonna -, de buurtverbinder van Griffioen en de onderzoeker van de HAN. Hierin is verkend wat de mogelijkheden en wensen waren voor de proeftuin Griffioen en is er een doel- en vraagstelling geformuleerd. Daarna zijn acties geformuleerd die passend zijn voor de verkennende fase van het onderzoek.

3.1 Vraagstelling/doelstelling 2023 NONNA & Griffioen

Vanuit het actieonderzoek voor de proeftuin Griffioen zijn we begonnen met het richten door middel van een doel- en vraagstelling. Griffioen is een plek die bij de start van het actieonderzoek al voorbeeld is voor andere zorgorganisaties en gemeenschappen. Het actieonderzoek richt zich daarom op nog een stapje verder: wijkbewoners actief verbinden met Griffioen en daarmee de gemeenschapszorg vergroten.

De interventies die het actieonderzoek voortbrengt gedurende de driejarige looptijd van het onderzoeksproject, moeten bijdragen aan de doorontwikkeling van Griffioen als bruisende plek waar het leuk is en waar men zich thuis voelt. We willen een toename aan contacten realiseren en tegelijkertijd de wijkbewoners een passende plek geven in het samenwerkingsverband Griffioen. Een actieve gemeenschap, waarin wijkbewoners initiatieven nemen, regie pakken, netwerkpartners weten te vinden en elkaar helpen en bijstaan bij zorg- en hulpvragen.

Afbakening en definiëring van het proeftuinonderzoek voor startfase Griffioen

Doel: wijkbewoners actief verbinden met Griffioen en daarmee gemeenschapszorg vergroten.

Vraagstelling:

'Wat is ervoor nodig om ervoor te zorgen dat wijkbewoners zich actief verbinden met Griffioen, waardoor zij Griffioen (en het wijknetwerk) gebruiken als een plek waar ze kunnen halen en brengen'.

Onder halen en brengen verstaan we onder andere hulpvragen stellen, passende zorg en ondersteuning ontvangen en iets terug doen voor andere wijkbewoners.

Deelvragen:

- Wat is de plek van de burger/ wijkbewoner in het geheel en in de coalitie? (wie zijn de sleutelfiguren in de wijk)
- Wat is de plek van Griffioen in deze wijk en waar zou Griffioen naartoe willen groeien?
- Hoe bouw je aan een netwerk van gemeenschapszorg en sociale infrastructuur? Wat werkt hierin wel en wat niet? (community care concepten, wat kan een voorbeeld zijn voor andere wijken / regio)
- Wat heeft het bouwen aan gemeenschapszorg voor invloed op de samenwerking tussen professionals van de verschillende domeinen? En voor de inzet van professionals (andere dingen doen, minder nodig zijn en omgaan met informele spelers (wijkbewoners))
- Hoe kan hetgeen er nu al aan community-building is worden geborgd en toekomstbestendig worden gemaakt? (valt nu nog buiten scope onderzoek)

3.2 Werkwijze in de verkennende onderzoeksfase

Het actieonderzoek heeft een vooraf voorziene looptijd van drie jaar en start met een verkennende fase van september 2023 tot december 2023. Omdat er al veel onderzoeken zijn geweest in Griffioen en in Oud West en omdat de methodiek participatief actieonderzoek is gekozen, zijn we dit onderzoek niet gestart met een uitgebreide analyse, maar met interventies die tegelijkertijd ook startinformatie in beeld brengt. In deze verkennende fase werden – samen met diverse bewoners van de wijk - de kansen en kwetsbaarheden van de wijk in beeld gebracht.

Gesprekken met groep Wijkkenners

Er is gestart met het bouwen aan een netwerk van 'Wijkkenners': bewoners uit de wijk die iets willen betekenen voor het verder bouwen aan de gemeenschap. Wijkkenners zijn bewoners uit de wijk waar al contacten mee zijn en die het leuk vinden om mee te denken over hoe er meer verbinding tot stand gebracht kan worden tussen wijkbewoners en welke rol Griffioen daarin kan spelen. Wijkkenners kennen (delen van de) wijk goed en kunnen ons helpen om de wijk in kaart te brengen. We starten begin oktober en de frequentie is ongeveer eens per 3 weken.

Onderzoek door studenten naar kansen voor verbindingen met inwoners

Parallel aan fase 1 zijn drie studenten (van de HAN) betrokken bij Griffioen vanuit hun innovatieproject. Zij onderzoeken door middel van gesprekjes op straat en bij activiteiten hoe mensen in de wijk zich meer zouden willen en kunnen verbinden met Griffioen en daarmee met elkaar. Het proces dat zij

hebben doorlopen is te lezen in hun scriptie. Aan het eind van dit verslag zullen de bevindingen van dit onderzoek worden samengevat.

Individuele gesprekken met de wijkkeners

Naast de groepsbijeenkomsten van de wijkkeners vinden er in januari een aantal individuele gesprekken plaats met de wijkkeners, om dieper door te vragen op de eerste deelvragen m.b.t.

- De kansen t.a.v. halen en brengen vanuit de wijkbewoner naar Griffioen en andersom.
- Hoe inwoners een plek kunnen krijgen in de samenwerking in de coalitie.
- Hoe we het beste door kunnen bouwen aan het netwerk van gemeenschapszorg.

In december 2023 werd duidelijk dat het onderzoek na de verkennende fase via Netwerk Nonna mogelijk geen doorgang zou vinden en in januari werd dit bevestigd. Dit maakt dat de individuele gesprekken nog niet zijn gevoerd en niet zijn meegenomen in deze startfoto.

4 OPBRENGSTEN VERKENNENDE ONDERZOEKSFASE

4.1 Opstart van De Wijkkeners van Oud-West

In september 2023 is het idee van de Wijkkeners ontstaan: een groep van wijkbewoners die samen nadenken over en activiteiten uitvoeren voor het versterken van de gemeenschapskracht in de wijk. Via de contacten van de buurtverbinder van Griffioen (in dienst van Buur) zijn enkele wijkbewoners actief benaderd of zij willen deelnemen aan de wijkkeners. Wijkbewoners die verschillen in achtergrond en netwerk, maar die wel bekend zijn om hun actieve rol in de wijk en/of hun grote netwerk in de wijk. Zo brengt één van de wijkkeners welkomspakketten rond namens de gemeente bij mensen die nieuw in de wijk komen wonen en maakt dan een praatje. Ze geeft aan 'iedereen te kennen'. Een andere wijkkenner is ook lid van de Wijkraad. In oktober 2023 is gestart met de eerste bijeenkomst van de Wijkkeners en uiteindelijk zijn de Wijkkeners gedurende de startfase van dit project vier keer bij elkaar geweest. De bijeenkomsten kenmerkten zich door dynamiek, delen, elkaar ruimte geven om elkaars ervaringen in te brengen, op zoek gaan naar waar kansen en energie in zitten en het delen van zorgen die men heeft ten aanzien van het wonen in Waterkwartier.

4.2 De deelnemers

Gedurende het proces heeft met name de buurtverbinder telkens nieuwe mensen gevonden om te betrekken bij de groep Wijkkeners. Bij de Wijkkeners zijn nu onder andere betrokken:

- De Buurtverbinder van Griffioen (professional).
- Opbouwwerker vanuit Bindkracht 10.

- Inwoner, eigenaar van de sportschool en lid van coalitie Griffioen, woont in Koningsdaal, lid van de Wijkraad, samenwerkingspartner van Griffioen.
- Inwoner, woont al ruim 50 jaar in de wijk (Vogelbuurt), doet veel vrijwilligerswerk, 'kent iedereen'.
- Inwoner, woont al jaren aan de Voorstandslaan bij het centrum. Ervaart veel onveiligheid en overlast. Kent veel mensen en doet veel vrijwilligerswerk.
- Inwoner, woont een aantal jaar aan de Waterstraat, werkzaam bij Club Goud, heeft nog jonge kinderen.
- De projectleider en de actieonderzoeker om het proces te begeleiden en te sturen waar nodig.

Met nog een aantal andere inwoners is het gesprek gaande om deel te nemen aan de Wijkkenners.

4.3 Het proces

De bijeenkomsten vonden plaats in wisselende samenstelling. Het blijkt moeilijk om momenten te vinden dat iedereen aanhaakt. De avonden blijken het beste te werken, maar er zijn toch dikwijls afmeldingen. Ook zijn elke bijeenkomst nieuwe mensen aanwezig, omdat we nog volop in de opbouwfase van de Wijkkenners zitten. Tot en met eind december 2023 zijn er vier bijeenkomsten geweest van de Wijkkenners.

Succesfactoren in het proces van de avonden zijn:

- Korte tijd, maximaal 1,5 uur bijeenkomst is genoeg en daarmee per keer dus niet te hoge ambitie of groot programma.
- Telkens aan het begin van de bijeenkomst werken aan de verbinding, door een rondje te maken langs de deelnemers. Soms om zichzelf voor te stellen, maar soms ook om iets te vertellen over een bepaalde ontwikkeling in de wijk
- Onderwerpen zoeken die mensen energie geven en die nieuwe dingen creëren. Doorgaan met de dingen waar mensen zichtbaar enthousiast van worden.
- Na twee bijeenkomsten van verkenning naar actie. Het helpt als mensen meedenken over een concrete activiteit.
- Beeldende werkvormen: flaps, plakkers en vooral de grote afbeelding van de kaart van de wijk doen het goed, laten mensen delen en maken het totaal van de inbreng en de grote lijn zichtbaar.
- De buurtverbinder neemt deel als gelijkwaardige gesprekspartner, stelt vragen en deelt haar ervaringen en prikkelt hiermee mensen om ook te delen. Zij is degene die de eerste contacten met iedereen heeft gelegd en daarmee voor iedereen een vertrouwd gezicht.

4.4 De resultaten van het Wijkverkennen

4.4.1 Wijkverkennen met de kaart

De eerste bijeenkomsten zijn gewijd aan het samen in beeld brengen van de kracht en kwetsbaarheid van de wijk. Met behulp van een grote kaart van de wijk zijn bruisende verzamelplekken (rood) en kwetsbare plekken (groen) waar bijvoorbeeld veel overlast plaatsvindt in beeld gebracht. De gele stickers geven zorgwoningen weer en de blauwe stickers plekken waar veel studenten wonen. Daarnaast is besproken waar de Wijkkenners veel mensen kennen, waar relatief weinig contact zijn en waar bepaalde 'groepen' wonen. De plekken waar 'iets mee is' zijn besproken en de wijkkenners delen hun zorgen. Ook is gesproken over wat mensen zouden wensen voor hun wijk en voor de wijkkenners.

Enkele genoemde 'hotspots'

Teerplein (niet de officiële naam)	Overlast, kwetsbare mensen, regelmatig politie
Vasim	Nieuwe Honig, bruisende plek maar komt langzaam op gang
Westerpark	Verzamelplek o.a. voor kinderen, hondenbezitters en sport.
Vogelbuurt en Rivierstraat	Vooral ouderen en mensen die armoede kennen
Koningsdaal	Nieuwbouw, tweeverdieners en jonge gezinnen met kinderen

4.4.2 Zicht op groepen mensen in het Waterkwartier

Men geeft aan dat een belangrijke kwaliteit van het Waterkwartier is dat men zicht heeft op elkaar, ook intergenerationeel. Echter, er is sprake van zeer diverse gemeenschappen met mensen met allerlei achtergronden. Dit maakt het voor de Wijkkenners extra belangrijk om in al die gemeenschappen een voet aan de grond te krijgen. Via de Wijkkenners aan tafel wordt duidelijk dat er connecties zijn met veel bestaande netwerken en clubs, zoals de Wijkraad, de gemeente, sportinitiatieven, initiatieven voor kinderen en buurtwerk in het buurtcentrum De Biezantijn.

Groepen mensen die men noemt, zonder iemand in een groep te willen plaatsen, maar waar speciale aandacht naartoe kan gaan, zijn:

- Ouderen die van oudsher in de wijk wonen, vaak al hun hele leven en met een voornamelijk Nederlandse achtergrond.
- Tweeverdieners, grotendeels wonen zij in Koningsdaal. Veel jonge kinderen.
- Mensen met verschillende culturele achtergronden, die soms een meer gesloten gemeenschap vormen.

- Studenten: een speciale groep omdat zij relatief korte tijd in de wijk wonen en dan weer vertrekken, maar wel mede de wijk inkleuren.
- Mensen die in de zorgwoningen wonen (o.a. van Driestroom, DZN).
- Mensen met hulpvragen, zowel qua zorg of welzijn als meer praktisch van aard.

4.4.3 Motieven van inwoners van de wijk deel te nemen aan de Wijkkeners

Inwoners die besluiten om deel te nemen aan de wijkkenersbijeenkomsten, doen dat vanuit verschillende motieven. Om zicht te krijgen op drijfveren van deelnemers, krijgen we mogelijk ook zicht op hun belangen en op de gewenste resultaten van de Wijkkeners. Eventueel zouden onderstaande motieven onderdeel kunnen zijn van breder onderzoek naar effecten van de deelname. Motieven geven ook handvatten om meer mensen te verbinden aan de Wijkkeners.

De motieven die we tijdens de bijeenkomsten hebben gehoord zijn:

- Vergroten sociale netwerk: deelnemers zijn op zoek naar meer verbinding in de directe buurt om het eigen sociale netwerk te vergroten en hebben behoefte aan contacten met andere buurtbewoners.
- Bondgenoten zoeken om het samen te doen: deelnemers hebben veel ideeën en laten zich ook inspireren door succesvolle voorbeelden, maar willen niet (altijd) het initiatief nemen. Men wil iets betekenen voor de buurt, maar niet (alleen) initiatiefnemer en/of kartrekker zijn en het idee dat dat vanuit Griffioen kan ontstaan is daarom aantrekkelijk.
- Zorgen voor mede-buurtbewoners: deelnemers zijn op zoek naar meer verbinding in de directe buurt uit oprechte zorg voor mensen die zij nauwelijks kennen en die zij mogelijk kunnen helpen of ondersteunen (er werd o.a. een voorbeeld genoemd van een probleemgezin).
- Vergroten van gevoel van veiligheid op straat en in de buurt: er gebeuren regelmatig incidenten (voorbeeld van een stukgegooide ruit) en er zijn duidelijk plekken waar mensen zich niet veilig voelen op straat. Meer contacten kan leiden tot een vergroot gevoel van veiligheid doordat dit de sociale controle en de mogelijkheid tot elkaar helpen vergroot.
- Vinden van steun en hulp bij professionals: men ervaart tot nu toe weinig steun van professionals (wijkregisseur, wijkagent) en weet niet goed de weg in de sociale kaart en naar bijvoorbeeld subsidiemogelijkheden.
- Het vergroten van de wijk-identiteit, door concrete activiteiten als een naam bedenken voor de buurt met de watervogel straatnamen en deze gebruiken voor verbindingen.

4.4.4 Wat vinden Wijkkeners belangrijk bij het wijkverkennen

De Wijkkeners hebben ervaring met allerlei soorten georganiseerde activiteiten en initiatieven. Met elkaar hebben we besproken wat nu belangrijk is om een initiatief succesvol te laten zijn. Hieruit kwamen mooie wijze lessen naar voren:

- Alle initiatieven die van de grond zijn gekomen vergen onderhoud, dus ook als het goed loopt.

- Initiatieven op iets actiefs wat mensen samenbrengt of waar ze energie van krijgen, werkt: honden, alleenstaande moeders, sporten, etc.
- Initiatieven waar bijvoorbeeld eten of drinken is, werken aantrekkelijk en verbindend. Voorbeelden zijn de multicultidag en de speelmiddag.
- Welzijn op recept loopt al enkele jaren succesvol in de wijk. Daardoor raken mensen in beeld die nauwelijks een netwerk hebben.
- Initiatieven op wijkniveau kunnen te groot zijn: zoek het kleinschalig op buurtniveau met borrels, activiteiten, acties, etc. Zo leren mensen hun directe burens en straatgenoten kennen.

Wensen voor de zorgzame buurt: de toekomstdroom	Voorwaarden
Dat er weer meer verbinding is, vooral tussen oud en nieuw Waterkwartier	Focus op dat wat mensen delen
Zorgen voor elkaar: goede zorg, netwerk	Focus op waar men energie van krijgt
Meer bekendheid met bestaande voorzieningen	Activiteiten laagdrempelig houden
Meer gevoel van veiligheid: zowel qua inrichting fysieke omgeving (meer groen) als qua vergroten netwerk en mensen kennen	Mensen dingen op hun eigen manier laten doen
Elkaar praktische hulp bieden (bijv. in de tuin)	Niet vergaderen (niet te formeel)

4.4.5 De Wijkverbinder

Een mogelijk aanpak en mooie manier om als wijk regie te voeren op actieve gemeenschapszorg is het concept Wijkverbinder. Het concept was bekend bij enkele Wijkkenners en het gesprek hierover gaf energie. Het idee van een Wijkverbinder voor het Waterkwartier is in een van de bijeenkomsten daarom verder uitgewerkt.

Wijkverbinders zijn inwoners van de wijk die in teamverband regie voeren over het netwerk in de wijk. Ze werken actief aan initiatieven om het netwerk uit te bouwen en mensen aan elkaar te verbinden. Dit heeft een positief effect op de gemeenschapszorg. Op verschillende plekken in het land zijn ervaringen opgedaan met Wijkverbinders (dorpsverbinders, dorpsondersteuners, etc). Het vergt echter samenwerking van verschillende partijen om dit zorgvuldig op te zetten en te implementeren. Uit de literatuur blijkt dat de beste initiatieven van de grond zijn gekomen met inwoners in de regierol. Dit zou een mooie ambitie kunnen zijn voor de Wijkkenners. Echter, er is uiteraard meer nodig, zoals financiële middelen. Voor Griffioen ligt hier een kans om het initiatief professioneel te ondersteunen vanuit het samenwerkingsverband.

Omdat dit een kans is die verder op de horizon ligt, kiezen we ervoor met de Wijkverkenner eerst laagdrempelig aan de slag te gaan met acties die snel succes kunnen opleveren en ondertussen te

bouwen aan een breder netwerk waar mogelijke Wijkverbinders uit voort kunnen komen. De Wijkkenners hebben de opdracht gekregen om met mensen in de wijk over het concept 'Wijkverbinder' in gesprek te gaan. In volgende bijeenkomsten gaan we verder met dit idee.

Wijkverbinders:

- **Kennen mensen**
- **Signaleren hulpvragen, problemen en kansen**
- **Zijn wegwijzer in het netwerk**
- **Bevorderen dat mensen elkaar helpen**
- **Nemen initiatief voor activiteiten die verbindend werken**
- **Kunnen breekijzer zijn in ingewikkelde of spanningsvolle situaties**
- **Werken wederzijds versterkend met Griffioen**
- **Hebben mandaat om beslissingen te nemen, dingen op te zetten en te organiseren**
- **Hebben hiervoor een eigen budget (bijvoorbeeld afkomstig van de gemeente)**

4.4.6 Gewenste ondersteuning door Griffioen

Griffioen wil graag inzicht verkrijgen in welke vorm van facilitering en ondersteuning passend in is de samenwerking met de Wijkkenners. De Wijkkenners zijn hier uitgesproken over: ze hebben behoefte aan concrete stappen met snelle resultaten, en daar kan Griffioen in ondersteunen. Ondersteuning door Griffioen betekent concreet het volgende:

- Initiatief nemen voor bijeenkomsten van de wijkkenners.
- Actief potentiële deelnemers aan de wijkkenners benaderen.
- Ondersteuning bij het samenstellen van een jaarkalender met activiteiten in de buurt.
- Ondersteuning bij het met regelmaat organiseren van een buurtborrel gericht op het uitbreiden van het buurtnetwerk en het werven van mensen die initiatief willen nemen.
- Contacten leggen tussen inwoners die initiatieven nemen in de verschillende buurten van de wijk, zodat men elkaar leert kennen en elkaar kan inspireren.
- Contacten leggen tussen Wijkkenners en de wijkregisseur.
- Helpen met het aanvragen en indienen van subsidies voor inwonersinitiatieven.
- Gebruik maken van de ontmoetingsruimte van Griffioen en de koffie en thee.
- Wijkkenners en buurtverbinders promoten bij activiteiten.
- Helpen bij het ontwikkelen van een starterspakket voor initiatieven: een soort van toolbox voor activiteiten, ideeën, draaiboeken, werkvormen en kant en klare informatie voor mensen die iets willen organiseren. Zo hoeven inwoners niet telkens het wiel opnieuw uit te vinden.

4.4.7 Resultaten van het onderzoek door HAN-studenten

Tegelijkertijd met de verkennende fase van dit onderzoeksproject heeft een groepje van drie studenten Verpleegkunde en Ergotherapie onderzoek gedaan naar de kansen voor Griffioen om sociale netwerken in de wijk met wijkbewoners te versterken. Studenten hebben interviews afgenomen onder wijkbewoners. Voor dit verslag wordt volstaan met de aanbevelingen die zij doen naar aanleiding van de conclusies uit hun interviews. Uiteraard is de scriptie gedeeld met de projectleider en buurtverbinder van Griffioen.

Centrale vraagstelling:

Welke kansen liggen er bij de wijkbewoners van het Waterkwartier en Griffioen Nijmegen om de sociale netwerken in de wijk te versterken?

Aanbevelingen:

- Bekendheid van Griffioen vergroten
 - Vooral onder jongere doelgroepen in de wijk
 - Studentendag organiseren
- Behoeftes Griffioen en bewoners van Griffioen
 - Plan opstellen voor verbinding met de wijk i.c.m. behoeftepeiling
- Versterken van sociale netwerken in de wijk
 - Het opzetten van een maatjesproject
 - Meer verbinding tussen de generaties creëren door middel van activiteiten

(Klomp, S., Lange, A. & Vermeulen, L., 2024).

5 GELEERDE LESSEN

Het opstarten van en werken met de groep Wijkkenners is nog pril, maar heeft zeker al geleerde lessen opgeleverd, die nuttig zijn voor de toekomst:

- **Wijkverkennen is bouwen vanaf de grond af en vergt continu onderhoud:** nieuwe mensen betrekken, deelnemers motiveren, aanhaken, etc. Het bouwen aan een netwerk van inwoners kan grillig verlopen.
- **Energie genereren is belangrijk:** aanhaken op datgene wat men drijft, waar met energie van krijgt, blij van wordt is dat wat werkt. De mensen die nu wijkverkennen hebben geen behoefte aan lange gesprekken en exercities, maar willen concreet aan de slag.
- **De wijkkenners willen ruimte voor eigen ideeën.** Meeveren met eigen ideeën en daarin niet te veel sturen werkt goed. Ook het aanbieden van hand-en-spandiensten wordt gewaardeerd.
- **Initiatieven die ingekleurd worden door een hapje en/of een drankje,** werken goed om mensen aan te trekken en met elkaar in gesprek te laten gaan. Hiervan zijn tijdens het wijkverkennen veel voorbeelden gegeven.

- **Het lijkt belangrijk om niet alleen te WIJKverkennen, maar ook te BUURTverkennen.** Met een buurt bedoelen we een deel van de wijk, een groepje straten dat bij elkaar hoort. Mensen willen vooral contact met hun burens, straatgenoten en mensen die ‘in de buurt’ wonen. Op buurtniveau bereik je door de kleinschaligheid ook bijvoorbeeld het probleemgezin in de straat dat weinig contacten heeft en kun je direct hulp bieden aan de burens. Op wijkniveau is de populatie wat grootschaliger en zijn de verbindingen tussen mensen die bijvoorbeeld dezelfde activiteiten leuk vinden een goed uitgangspunt (de ‘hondenclub’).
- **Breng initiatieven die er al zijn in beeld en sluit er zo veel mogelijk bij aan.** Uit de gesprekken bleek dat er zowel vanuit inwoners als vanuit professionals al veel gebeurt aan activiteiten en er veel faciliteiten zijn die antwoord geven op zorg- en welzijnsvraagstukken. Wat ook bleek is dat het moeilijk is om als inwoner een compleet beeld te krijgen van wat er al is en vooral om de weg te vinden naar het initiatief of naar de instantie waar je moet zijn. Griffioen en de Wijkkenners fungeren hier soms als ‘wegwijzer’.
- **Wijkkenners nemen deel vanuit duidelijke motieven, verlies deze niet uit het oog.** Deze motieven zijn veelzijdig en dit maakt dat er verschillende lijnen uitgezet kunnen worden in de wijkkennersgroep. Werken aan meer ontmoeten, vergroten gevoel van veiligheid, faciliteren bij het concreet maken van ideeën en wensen.

6 MOGELIJKE VERVOLGACTIES

Alhoewel het onderzoek vanuit Nonna na deze verkennende fase geen doorgang vindt, doen we toch aanbevelingen om de ingeslagen weg voort te zetten en de geleerde lessen uit de verkennende onderzoeksfase te benutten. Vervolgacties zouden er als volgt uit kunnen zien:

- Verder bouwen aan de Wijkkenners:
 - Het netwerk verder uitbreiden en verstevigen op een manier waarop dat in de eerste fase ook is gedaan. Contacten aangaan met nieuwe mensen met diverse achterban en contacten. Hierbij accenten leggen op zo veel mogelijk buurten binnen de wijk.
 - Meer inwoners bereid vinden om deel te nemen aan de Wijkkenners, die mogelijk ook potentie en interesse hebben voor een rol in het team van Wijkverbinders. Hiervoor zijn inwoners nodig die verschillende rollen kunnen vervullen: kwartiermaker, initiatiefnemer, katrekker, doener, verbinder, etc. Deze rollen hoeven en kunnen niet allemaal vervuld te worden door één persoon.
 - Ondertussen kleinere, maar energiegeevende activiteiten organiseren met de Wijkkenners, die tegelijkertijd ook weer voor meer verbinding zorgen.
 - Successen vieren en het met elkaar leuk maken.

- Theorie en methodieken zoeken die kunnen helpen om het werken met de Wijkkenners te onderbouwen en verder uit te bouwen. Een voorbeeld hiervan is de methodiek van de Voorzorgcircels (Sociom, 2023).
- De individuele gesprekken met Wijkkenners om verdieping aan te brengen in antwoorden op onderwerpen als:
 - De kansen t.a.v. halen en brengen vanuit de wijkbewoner naar Griffioen en andersom
 - Hoe inwoners een plek kunnen krijgen in de samenwerking in de coalitie.
 - Hoe we het beste door kunnen bouwen aan het netwerk van gemeenschapszorg.
- Het netwerk van Griffioen verder verdiepen (van fase 1 naar fase 2 in 4V-model van Netwerkvorming <https://www.han.nl/projecten/2021/succesvol-samenwerken-in-wijknetwerken/index.xml>):
 - Het gesprek aangaan met netwerkpartners die voor randvoorwaarden kunnen zorgen voor de Wijkkenners, zoals de gemeente, Talis en welzijnsorganisaties, maar ook fondsen.
 - Contacten leggen met organisaties waar bijv. 'zichtbare' mensen werken die een rol kunnen vervullen in de gemeenschap, zoals de supermarkt (de kassière die vaste klanten ziet) of de postbedrijven (de postbode die stapels post op de deurmat signaleert) (Voorbeeld Rotterdam Afrikaanderwijk).
- Evaluatiemomenten inbouwen: met elkaar stilstaan bij de opbrengsten van o.a. de Wijkkenners. Wat werkt goed en waarom? Dit kan eventueel ook meegenomen worden in de individuele gesprekken met de Wijkkenners.

REFERENTIES

Alle Cijfers (2023). Alle cijfers buurt Biezen Nijmegen. Opgehaald op 20-10-2023 van <https://allecijfers.nl/buurt/biezen-nijmegen/>

Indebuurt (2023). *Mysterie opgelost: hier komt de naam Waterkwartier vandaan*. Opgehaald op 19-01-2024 van <https://indebuurt.nl/nijmegen/genieten-van/mysteries/mysterie-opgelost-hier-komt-de-naam-waterkwartier-vandaan~204832/>

Jackson, D., Spruit, M., Hernandez, H., Huijsmans, M. & Van der Sande, I. (2022). *Griffioen, de bloeiende community in het Waterkwartier in Nijmegen*. Griffioen Nijmegen.

Gemeente Nijmegen (2023). *Stads- en wijkmonitor gemeente Nijmegen*. Geraadpleegd op 20-10-2023 van <https://lias-webpub-nijmegen-swm-2023.azurewebsites.net/p55800/wijkanalyse>

Klomp, S., Lange, A. & Vermeulen, L. (2024). *Een kwalitatief onderzoek naar het versterken van de sociale netwerken binnen de wijk 'Het Waterkwartier'*. HAN University of Applied Sciences.

Rutten, G., Wijk, E. van, Sleijster, S., Oostra, D., Roenhorst, J., Laurant, M. (2023). Samen op weg naar een nieuw gezondheidssysteem. HAN University of Applied Sciences & Kwaliteit Ondersteuning Huisartsenzorg.

Rutten, G., Wijk, E. van, Sleijster, S., Oostra, D., Roenhorst, J., Laurant, M. (2023). Samen op weg naar een nieuw gezondheidssysteem. HAN University of Applied Sciences & Kwaliteit Ondersteuning Huisartsenzorg.

Sociom (2023). *Voorzorgcirkels, we leggen ze graag nog even uit*. Opgehaald op 22-02-2024 van <https://sociom.nl/voorzorgcirkels/>

<http://www.griffioennijmegen.nl>.

<https://www.zgzorggroep.nl/wonen-met-zorg/woonlocaties/griffioen-nijmegen/>

OPEN UP
NEW **HAN_** UNIVERSITY
OF APPLIED SCIENCES
HORIZONS.